

KOMENTARI ČLANICA SAVETA STRANIH INVESTITORA NA NACRT ZAKONA O IZMENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ELEKTRONSKOM DOKUMENTU, ELEKTRONSKOJ IDENTIFIKACIJI I USLUGAMA OD POVERENJA U ELEKTRONSKOM POSLOVANJU

12.2.2021.

Članovi Saveta stranih investitora u načelu vrlo pozitivno ocenjuju novi Nacrt Zakona o izmenama i dopunama Zakona o elektronskom dokumentu, elektronskoj identifikaciji i uslugama od poverenja u elektronskom poslovanju.

Prema stavu članova Saveta, novi Nacrt predviđa dve ključne izmene koje će doprineti unapređenju elektronskog poslovanja, a time i poslovnog okruženja u Srbiji.

Usluga upravljanja kvalifikovanim sredstvom za kreiranje elektronskog potpisa na daljinu

- Po važećem zakonu i odgovarajućem podzakonskom aktu ova usluga je zamišljena kao dodatna usluga koju nude pružaoci kvalifikovanog elektronskog potpisa, koga su prethodno izdali na tradicionalan način. Sa predloženim izmenama, proširen je opseg ove usluge na način da ona podrazumeva da njen pružalac, inicijalno, na daljinu izdaje kvalifikovani elektronski sertifikat bez fizičkog prisustva, što će doprineti popularizaciji kvalifikovanog elektronskog potpisa.

Priznanje kvalifikovanih usluga od poverenja od pružalaca iz EU po automatizmu i priznanje registrovanih šema elektronske identifikacije iz EU

- Obe stvari imaju potencijal da pospeše dalji razvoj elektronskog poslovanja, u domenu transakcija prema državi, ali i između privrede i građana. Konkretno, u mnogim kompanijama su generalni direktori odnosno zakonski zastupnici stranci iz neke od zemalja EU i njima je kvalifikovani elektronski sertifikat izdat u matičnoj zemlji, tako da taj sertifikat u formalno-pravnom smislu nije bio priznat do sada u Srbiji (MTTT je u prethodnom periodu kontaktiralo i Evropsku komisiju sa predlogom da se međusobno priznaju sertifikati iz Srbije i EU, i dobili su odgovor da su potrebni bilateralni sporazumi sa svakom od zemalja članica). Uz ove izmene, kvalifikovani sertifikati izdati u EU će važiti i u Srbiji, tako da je Ministarstvo trgovine, turizma i telekomunikacija stavilo interes privrede ispred principa reciprociteta. Slično je i sa šemama elektronske identifikacije. Sa važenjem šema elektronske identifikacije registrovanih u EU u Srbiji, otvara se prostor da kompanije u Srbiji čije grupe na EU nivou pribave određena rešenja za identifikaciju, mogu ista punovažno da primenuju i u Srbiji.

Radi daljeg unapređenja teksta propisa, u nastavku slede predlozi članova Saveta:

Opšti komentari i sugestije

Racionalizacija procesa:

- Proces identifikacije i autentifikacije fizičkih i pravnih lica, kao i razmene elektronskih dokumenata potrebno je prilagoditi potrebama i interesima fizičkih i pravnih lica, u konkretnom slučaju klijenata banke, na način da isključimo suvišne dodatne korake u pojedinim procesima koji podrazumevaju značajno vreme i određene resurse, a sve to uz poštovanje standarda i normi koji uređuju bezbednu obradu, upravljanje i razmenu podataka, kao i čuvanje i uvažavanje interesa naših klijenata.

Zaključenje ugovora o osiguranju:

- Proces zaključenja ugovora o osiguranju života prema postojećoj regulativi zahteva potpisivanje Ponude za osiguranje života (u daljem tekstu: „Ponuda“) na jedan od sledeća dva načina - svojeručno na papiru ili kvalifikovanim elektronskim potpisom. Kvalifikovani elektronski potpis izuzetno slabo je zastupljen kod

građana jer zahteva niz postupaka građana za dobijanje kvalifikovanog elektronskog sertifikata kojim se ovaj potpis kreira, što uključuje obraćanje nekom od sertifikacionih tela koje to treba da omogući (besplatno je samo ukoliko se zahteva od MUP, a u drugim slučajevima postoje troškovi koje građani snose), kao i posedovanje elektronskog uređaja za čitanje sertifikata. Prethodno objašnjava i potpuno odsustvo u praksi zaključivanja ugovora o osiguranju potpisivanjem kvalifikovanim elektronskim potpisom, te se zaključivanje obavlja tako što ugovarači svojeručnom potpisuju Ponudu u papirnoj formi. Promena koja se ovde predlaže je da se omoguće zakonski preduslovi da se prilikom zaključenja ugovora o osiguranju na ekranima uređaja (tableti, smart telefoni i dr.) **obavi biometrijsko potpisivanje** Ponude u elektronskoj formi (npr. pdf) od strane ugovarača.

- U kombinaciji sa postupkom utvrđivanja i provere identiteta fizičkog lica korišćenjem sredstava elektronske komunikacije (video identifikacija), za koji je uslove propisala Narodna banka Srbije (odluka IO NBS od 7.3.2019, „Sl.glasnik RS“br.15), opisanom upotrebom biometrijskog potpisivanja bi bilo moguće obaviti celokupan proces ugovaranja osiguranja života bez fizičkog prisustva ugovarača osiguranja. Ovim bi se ubrzao proces ugovaranja, pružio komfor klijentima, ostvarile se vremenske uštede i uštede u pogledu smanjene upotrebe papira. Ovo rešenje bi i značajno doprinelo usklađivanju sa preporukama za smanjenim fizičkim kontaktima lica u cilju prevencije širenja zaraze uzrokovane virusom Covid 19. Prema Zakonu o obligacionim odnosima ("Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRJ", br. 31/93, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 18/2020) izuzev u posebnim slučajevima kada se smatra da je ugovor o osiguranju zaključen samim plaćanjem premije osiguranja, ugovor o osiguranju se smatra zaključenim kada ugovarači potpišu polisu osiguranja ili listu pokrića. Ovaj Zakon određuje i da u polisi osiguranju moraju biti navedeni potpisi ugovornih strana. Biometrijski potpis bi bio još jedan, ali veoma široko primenjen način potpisivanja imajući u vidu da građani masovno poseduju pametne mobilne telefone i druge pametne uređaje čiji ekrani podržavaju ovaj način potpisivanja.

Pojedinačni članovi

1. Predlog

Relevantni član: član 2.

Predlog izmene:

Dodaje se nova tačka 29a) koja glasi: „Biometrijski potpis jeste elektronski potpis kreiran na ekranu elektronskog uređaja:“

Obrazloženje (opis problema):

Navedeno u sekciji Opšti komentari i sugestije (zaključenje ugovora o osiguranju)

2. Predlog

Relevantni član: član 5. Pristanak na identifikaciju i autentikaciju

Postupak elektronske identifikacije i autentikacije može biti pokrenut samo na zahtev pravnog ili fizičkog lica koje je predmet identifikacije, osim ako je propisom drugačije određeno.

Predlog izmene: član 5. Pristanak na identifikaciju i autentikaciju

Postupak elektronske identifikacije i autentikacije može biti pokrenut na zahtev ili uz pristanak pravnog ili fizičkog lica koje je predmet identifikacije, osim ako je propisom drugačije određeno.

Pristanak za potrebe ovog člana nije formalnog karaktera već lice koje je predmet identifikacije može ga dati konkludentnom radnjom odnosno nastavkom procesa identifikacije i autentikacije koji su pokrenuti od strane drugih lica.

Obrazloženje (opis problema):

Predložena izmena ide u pravcu da se postupak identifikacije i autentikacije ne pokreće isključivo na osnovu zahteva lica koje je predmet identifikacije, već kao što i naslov ovog člana kaže na osnovu pristanka lica koje je predmet

identifikacije i u slučajevima kada proces identifikacije i autentifikacije nije zahtevan od strane lica koje je predmet identifikacije.

Smatramo da isključivost u smislu pokretanja postupka identifikacije i autentifikacije samo po zahtevu lica koje se identifikuje nije u interesu pomenutog lica i usporava postupak razmene identifikacionih podataka.

Predložena izmena ide u korist korisnika, ubrzava i olakšava ceo process i postupak elektronske identifikacije i autentifikacije, odnosno postupak korišćenja i razmene ličnih identifikacionih podataka u elektronskom obliku.

Elektronska identifikacija je definisana kao postupak korišćenja ličnih identifikacionih podataka u elektronskom obliku koji jednoznačno određuju pravno lice, fizičko lice ili fizičko lice u svojstvu registrovanog subjekta.

3. Predlog

Relevantni član: član 15. Dostavljanje elektronskih dokumenata između organa javne vlasti i stranaka

Podnesak izrađen kao elektronski dokument fizička i pravna lica (stranke) dostavljaju organima javne vlasti putem elektronske pošte na adresu elektronske pošte koja je od strane organa javne vlasti određena za prijem elektronskih podnesaka, putem usluge kvalifikovane elektronske dostave na adresu za kvalifikovanu elektronsku dostavu koja je od strane organa javne vlasti određena za prijem elektronskih dokumenata ili drugim elektronskim putem ako je zakonom koji uređuje taj postupak predviđena mogućnost elektronskog opštenja, odnosno ako pitanje elektronske dostave tim zakonom nije drugačije uređeno.

Elektronski dokument iz stava 1. ovog člana koji organ javne vlasti donosi u vršenju javnih ovlašćenja dostavlja se stranci na adresu elektronske pošte, odnosno adresu za kvalifikovanu elektronsku dostavu, koja je od strane stranke određena za prijem elektronskih dokumenata ili drugim elektronskim putem, u skladu sa propisom.

Predlog izmene: član 15. Dostavljanje elektronskih dokumenata između organa javne vlasti i stranaka

Podnesak izrađen kao elektronski dokument fizička i pravna lica (stranke) dostavljaju organima javne vlasti putem elektronske pošte na adresu elektronske pošte koja je od strane organa javne vlasti određena za prijem elektronskih podnesaka, putem usluge kvalifikovane elektronske dostave na adresu za kvalifikovanu elektronsku dostavu koja je od strane organa javne vlasti određena za prijem elektronskih dokumenata ili drugim elektronskim putem ako je zakonom koji uređuje taj postupak predviđena mogućnost elektronskog opštenja, odnosno ako pitanje elektronske dostave tim zakonom nije drugačije uređeno.

Elektronski dokument iz stava 1. ovog člana koji organ javne vlasti donosi u vršenju javnih ovlašćenja dostavlja se stranci na adresu elektronske pošte, odnosno adresu za kvalifikovanu elektronsku dostavu, koja je od strane stranke određena za prijem elektronskih dokumenata ili drugim elektronskim putem, u skladu sa propisom.

Organ javne vlasti može elektronski dokument da prosledi trećim licima (pravnim i fizičkim), ukoliko to eksplicitno i nedvosmisleno zahteva lice na koje se predmetni dokument odnosi i čije podatke sadrži, osim ako je propisima drugačije određeno.

Organ javne vlasti može omogućiti određenim privrednim subjektima uvid u elektronski dokument/bazu podataka, u slučajevima kada je ta saradnja uređena ugovornim odnosom između pomenutih subjekata i organa javne vlasti. Pored pomenutog ugovora neophodno je dostaviti pristanak lica na koje se podaci iz predmetnog elektronskog dokumenta/baze odnose, u formi koju predviđa Zakon o zaštiti podataka o ličnosti.

Obrazloženje (opis problema):

Predložena izmena je u interesu lica na koje se predmetni elektronski dokumenti odnose.

Organ javne vlasti, u postupku rešavanja o pravima, obavezama ili pravnim interesima fizičkog ili pravnog lica, odnosno druge stranke, po službenoj dužnosti, u skladu sa zakonom, vrši uvid, pribavlja i obrađuje podatke iz evidencija, odnosno registara koje u skladu sa posebnim propisima vode drugi državni organi, organi uprave, organi teritorijalne autonomije, jedinica lokalne samouprave i imaooci javnih ovlašćenja.

Vršenje uvida, pribavljanje i obrada podataka iz evidencija, odnosno registara koji se vode u elektronskom obliku u postupku iz stava 1. ovog člana vrši se putem informacionog sistema koji obezbeđuje sigurnost i zaštitu podataka o

ličnosti.

Vršenje uvida, pribavljanje i obrada podataka iz evidencija, odnosno registra koji se vode u elektronskom obliku putem informacionog sistema koji obezbeđuje sigurnost i zaštitu podataka o ličnosti, može se omogućiti i privrednim subjektima u okviru njihovog redovnog poslovanja na osnovu posebnog sporazuma tih subjekata sa organom javne vlasti, a uz prethodno pribavljeni pristanka lica na koje se podaci iz evidencije odnose u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti. Ukoliko je privrednom subjektu potreban kontinuiran uvid u pomenutu evidenciju, potrebno je zaključiti poseban sporazum sa organom javne uprave kojim će se regulisati predmetni odnos.

Organ javne vlasti može vršiti uvid, pribavljati i obrađivati samo one podatke koji su zakonom ili posebnim propisom utvrđeni kao neophodni za rešavanje o određenom pravu, obavezi ili pravnom interesu stranke, a privredni subjekat kojem je na osnovu posebnog sporazuma omogućen pristup evidenciji, može vršiti uvid i obradu onih podataka koji su u skladu sa svrhom određenom u pristanku lica na koje se ti podaci odnose

4. Predlog

Relevantni član: član 25

„Pružalac usluge od poverenja odgovoran za štetu nastalu usled toga što nije postupio u skladu sa ovim zakonom ukoliko je štetu prouzrokovao namerno ili nepažnjom.“,
pri čemu je „Teret dokazivanja namere ili nepažnje pružaoca usluga od poverenja na fizičkom ili pravnom licu koje zahteva naknadu štete iz stava 1. ovog člana.“

Predlog izmene:

Promeniti odredbu tako da je teret dokazivanja na pružaocu usluge.

Obrazloženje (opis problema):

Prebacivanje tereta dokazivanja na korisnike usluga nije baš u duhu opšteg nastojanja da se podstiče elektronsko poslovanje i upotreba elektronskog potpisa. Inače, eIDAS uredba pitanje naknade štete i tereta dokazivanja ostavlja nacionalnom zakonodavstvu, u Sloveniji zakon predviđa da je teret dokazivanja na pružaocu usluge, a hrvatski Zakon o elektroničkoj ispravi to pitanje ne reguliše izričito, pa se može razmotriti da se primeni slovenački pristup, radi dodatnog olakšanja korišćenja e-potpisa.

5. Predlog

Relevantni član: član 50

Predlog izmene:

„Digitalni identitet izdat od strane sertifikovanog tela, biometrijski i kvalifikovani elektronski potpisi imaju isto pravno dejstvo kao i svojeručni potpis.“

Obrazloženje (opis problema):

Navedeno u sekciji Opšti komentari i sugestije (Zaključenje ugovora o osiguranju)

Prema informacijama kojima raspolazemo, država planira razvoj sistema i izdavanje digitalnih identiteta građana, te smo mišljenja da bi digitalni identitet mogao pružiti dovoljan stepen obezbeđenja i sigurnosti. U praksi bi digitalni identitet mogao imati istu snagu kao svojeručni potpis i time bi se omogućilo zaključenje ugovora na daljinu.

Iako sistem digitalnih identiteta još nije zaživeo u praksi, mišljenja smo da bismo uvođenjem ove mogućnosti u novi propis sprečili potrebu za naknadnim izmenama propisa nakon što sistem počne da se razvija i primenjuje.